

WAPENHERAUT CORNELIUS GAILLIARD
OVER DIPLOMAAT CORNELIUS DE SCHEPPER,
ANNO 1555

In een weinig gekend handschrift van Cornelius Gailliard, wapenheraut van keizer Karel V, uit ca. 1548-1560 lezen we in een rubriek *memorien van nieuwe ghesclachten ende nieuwe wapens nu opgheco(m)men binnen mansghedincken te weten beginnende 1464, 1480 en(de) 1598 en 150 ende alsoe voortd* (1) enkele nieuwe gegevens die aanvullend zijn voor de biografie van Cornelius Duplicius de Schepper, keizer Karels meest actieve diplomaat en latere staatsraad van de Nederlanden (2).

Wapenheraut Cornelius Gailliard (Brugge, ca. 1520-1563) was een jongere tijdgenoot van Cornelius de Schepper (1501-1555). Als wapenheraut waren de hofkringen hem natuurlijk niet onbekend. Cornelius de Schepper woonde van 1528 tot 1540 overigens ook in Brugge in het Hof van Bevern in de Nieuwstraat. Maar op dat moment was Cornelius Gailliard ofwel nog een kind of was hij nog aan zijn omzwervingen in Italië bezig (1537-1545). Toch is het best mogelijk dat beiden elkaar wel eens ontmoet hebben.

In zijn handschrift - dat zeker bedoeld was voor eigen persoonlijk gebruik - vertrouwde hij wat zaken aan het papier toe die genealogen in zijn tijd en ook nog vele eeuwen later, nooit zouden opnemen in een genealogie van hun familie.

(1) 1598 moet allicht 1498 zijn (Gailliard kon niet in de toekomst kijken...) en aan 150 ontbreekt allicht een nulletje. Andere onderwerpen in dit handschrift zijn: chronologisch gerangschikte, losse, historische gegevens met lijsten van Vlaamse edelen, deelnemers aan een steekspel te Brugge uit 1392, reizigers naar het H. Land, grafschriften te Brugge en elders, genealogieën van families in Vlaanderen of Brabant, bastaardafstammelingen van de graven van Vlaanderen of de hertogen van Bourgondië, uittreksels uit leenboeken of kronieken, enz.

Over dit handschrift: G. HUET, *Catalogue des manuscrits néerlandais de la bibliothèque nationale*, Parijs, 1886, p. 56.

(2) Zie de uitgebreide biografie (waarnaar we verwijzen voor alle gegevens die we daaruit overnemen in deze bijdrage) bij: P. DONCHE, 'Cornelius Duplicius de Schepper, diplomaat van keizer Karel V, staatsraad van de Nederlanden en zijn echtgenote Elisabeth Donche', in: *Westhoek, ts. voor geschiedenis en familiekuunde in de Vlaamse en Franse Westhoek*, 16 (2000), p. 59-128, waarvan samenvatting in: P. DONCHE, 'Schepper, de, Cornelius Duplicius, diplomaat van Karel V, staatsraad van de Nederlanden', in: *Nationaal Biografisch Woordenboek*, XVI, Brussel, 2002. Zie ook hoofdstuk 6 van P. DONCHE, *Geschiedenis & Genealogie van de familie DONCHE 1365-2004*, 2 vols., Berchem, 2004, p. 284-372.

Over Cornelius de Schepper vermeldt Gailliard dat hij rond 1520 *ofte daeromtrent* in dienst van keizer Karel kwam. In feite was het iets later, nl. februari 1526 (daarvoor was De Schepper in dienst van Christiaan II, de verbannen koning van Denemarken die in de Nederlanden zijn toevlucht had gezocht).

Gailliard noemt onze diplomaat een *scheppers zuene van Nieuwpoert*. Cornelius de Schepper (zoon van Andries (zoon van Jan) en Gislana de Chivoire) was inderdaad opgegroeid in Nieuwpoort (zijn ouders, komende van Duinkerke, hadden er in 1503 het poorterschap gekocht) en hij noemt zichzelf in zijn brieven ook vaak *Neoportuensis*: Nieuwpoortenaar. Het woord *schepper* is een synoniem voor kleermaker, hij was dus een kleermakerszoon. Gailliard herhaalt dit zelfs nog eens: *hij was ghenaeamt Cornelis Scepperius maer dat Scepperius was hem ghegeven om dat hij en(de) zijn vader een schepper ofte kleermaker was.*

Nog steeds volgens Gailliard hield zijn moeder een *pinnewardre* (= dit is een kleinhandel (3)) en verkocht zij kersen, zeep, olijven, appels, peren en 'dergelijke zaken', een voedingswarenwinkel dus. Dat hun zoon als diplomaat ooit alle Europese hoven tot zelfs dit van de Turkse sultan Süleyman II de Grote zou aandoen, ridder zou geslagen worden, staatsraad van de Nederlanden zou worden en heer van een dorpsheerlijkheid met hoge justitie, zullen ze wel nooit gedacht hebben. Ze hebben het ook niet mogen meemaken, want beide ouders overleden vroegtijdig. In 1509, toen Cornelius 8 jaar oud was, waren beiden reeds overleden.

Verder geeft onze wapenheraut een omstandige beschrijving van zijn zeer succesvolle diplomatieke loopbaan, zijn opname in de adelstand als ridder en raadsheer en hoe hij de heerlijkheid van Eke-op-de-Schelde aankocht (1540). Zijn wapen was hem 'gegeven door diverse koningen', schrijft Gailliard, maar hij geeft wel geen woordelijke beschrijving noch een tekening ervan, zijn tekst eindigt met de woorden *te weten* en verder niets meer... Vermoedelijk zou hij het later nog wel eens precies opzoeken maar is het er niet van gekomen. Nu, het wapen was ook niet zo eenvoudig te bla-

(3) Zie *Woordenboek der Nederlandsche Taal*, s.v. 'pennewaard: penningswaard': *hetgeen voor de waarde van een penning of enkele penningen kan worden gekocht of verkregen, iets dat in 't klein bij penningen verkocht wordt. Dus: in 't klein verkochte koopwaar, winkelwaar. Thans [1920] nog in Vlaanderen. Bij uitbreiding: nering of handel in 't klein, koomenij, winkel waar in 't klein verkocht wordt.*

zoeneren, het was immers (4): *gevierendeeld: in 1 en 4: in goud een adelaar van sabel met op de borst een wassenaar van zilver (?)* (verwijzend naar de Oostenrijkse aartshertogen van het huis van Habsburg), *in 2 en 3: in goud een gaande aanzierende leeuw van lazuur, getongd van keel, geklauwd en gekroond van goud en vergezeld van drie harten van keel* (dit is het wapen van Denemarken, maar driemaal herhaald), *met over alles heen een hartschild: in lazuur een keper van goud met in het schildhoofd twee jachthoorns van goud en in de schildpunt een schelp van zilver* (dit is het oorspronkelijke wapen van de Duinkerke familie De Schepper). In de marge van Gailliards tekst staat alleen een zeer rudimentaire en zeer onvolledige tekening (enkel een keper) van dat oorspronkelijke wapen.

De affirmatie van Gailliard dat de naam De Schepper in feite gegeven was omdat zijn vader het beroep van kleermaker uitoefende, wijst er indirect op dat dit niet de eigenlijke familienaam was. En inderdaad, er zijn aanwijzingen dat de oorspronkelijke familienaam *De Dobbele* zou kunnen zijn geweest. In zijn vroegste brieven (alle van 1526) noemt Cornelius zich *Cornil Double*, *Cornul Duple*, *Cornille Double alias Sceppere* of *Cornelius Duplicius* met eronder *Scepperus*. In de volgende jaren is het *Cornelius Duplicius Scepperus* of gewoon *Cornelius Scepperus*. In akten te Nieuwpoort en te Duinkerke betreffende zijn verwanten komt als familienaam enkel 'De Schepper' voor (maar er zijn nauwelijks nog oude akten bewaard in het Duinkerke archief).

In 1526 werd 'De Schepper' echter ook anders verklaard. In een brief van Christiaan II uit dat jaar liet de verbannen koning Cornelius een aantal wijzigingen toe aan zijn wapenschild (toevoeging van de gaande leeuw en de hartjes). In deze brief wordt ook gezegd dat de bijnaam De Schepper zou komen van 'schipper' (zeevaarder). Zijn grootvader Jan zou deze bijnaam hebben gekregen omwille van zijn roemruchte deelname in de zeeslagen van Filips de Goede tegen de Engelsen, waarvoor hij vervolgens ook de titel van vice-admiraal van Vlaanderen heeft gekregen.

Gailliard houdt dus een heel andere stelling aan, die etymologisch ook wel beter klopt. Heeft hij zijn informatie rechtstreeks van Cornelius zelf? Dit is niet duidelijk, maar Gailliard is hoe dan ook een belangrijke bron. Nog in andere bijdragen in zijn rubriek

(4) Zoals te zien op de achterzijde van zijn portret geschilderd door de Brugse schilder Ambrosius Benson ca. 1530 (thans in The Art Gallery of New South Wales, Sydney, Australië).

memorien van nieuwe ghesclachten ende nieuwe wapens is het hem er om te doen concrete, waarheidsgetrouwe informatie te geven over een aantal families en zo 'fabels' te ontcrachten. De stelling dat De Schepper een latere bijnaam was, wint hiermee veld.

Pieter Donche

Bijlage (5)

1520 ofte daeromtrent quam in dienste van de keyserlicke M(ajesteit)e Kaerle de Ven een scheppers zuene van Nieuwpoert. En(de) zijn moeder hielt een pinnewardre en(de) zou vercochte zoudt, kersen, zeepe, olijv, appelen, peeren en(de) alle dierghelycke zaken.

En(de) hij was ghenamt Cornelis Scepperius maer dat Scepperius was hem ghegeven om dat hij en(de) zijn vader een scepper ofte kleemaker was.

En(de) desen man was seere suptijl en(de) leerde wel alsoo dat hij in viel dyversche landen in ambasaten ghesonden was. Te weten an den grooten Turck te Constantynople diversche reysen en(de) in Ytalye, Vranckryc, Inghelandt, Denemarke, Polen en(de) in Ongrye [Hongarije]. En(de) dede den keyser zeere veele (en)de profytelycke diensten waer deur hij gheanobligeerd was van den keyser Kaerle en(de) rudder en(de) radtsheere ghemaect.

En(de) daer naer cochte hij met zijn conquest en(de) presenten ofte ghyften die heerlycheeden van Heeke tusschen Ghendt en(de) Haudenaerde liggende. En(de) hij staerf 1554 [dit is oude jaerstijl, hij overleed voor Pasen op 28 maart 1555] en(de) zijn zoene was ghehouden en(de) gheexstymertd voer een hedelman duer de verdiensten van zijn vadre.

En(de) den voors(eiden) mer Cornelys Scepperius ruddere heere van Heeke was ghegeven van dyversche conynghen zijn wapen te weten ... [niet beschreven]

(5) PARIJS, Bibliothèque nationale, Ms. néerl., 75, f. 70r-70v. De hele tekst staat er als één enkele zin. Voor de leesbaarheid hebben we zelf zinsinden toegevoegd, nl. een punt en een hoofdletter aan het volgende woord (meestal *En(de)*) toegevoegd.